

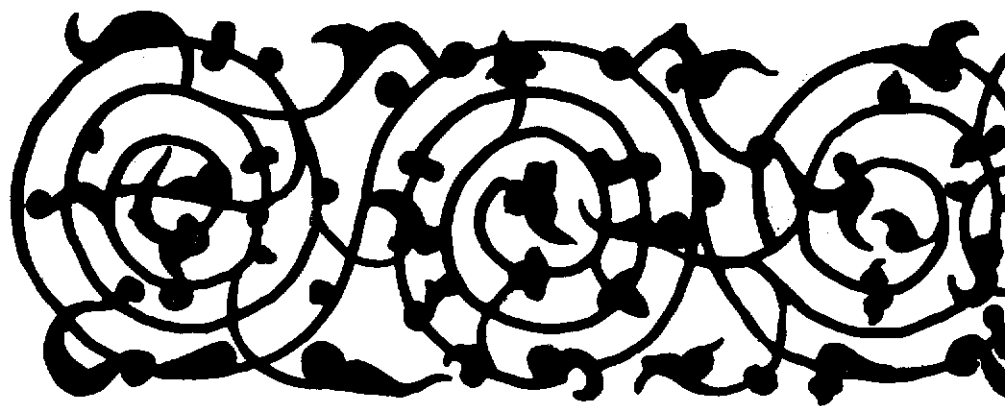
روستا منطقه مغضوب

قسمت هشتم

* در زمینه بیمه تا سال ۱۳۴۵، ۴۵۰۰۰۰ نفر شهرنشین و در طی برنامه سوم ۳ هزار نفر روستائی زیر پوشش بیمه بوده‌اند که تفاوت‌های پوشش بیمه‌های اجتماعی میان شهرنشینان و اهالی روستا در این مقطع بعدی است که می‌باید به آمار فوق عنوان «بدون شرح» را اختصاص داد.

* علاوه بر هزینه‌های افزایش امکانات در شهرها، فعالیتهای فرهنگی - تبلیغاتی نیز هزینه‌های گزاف را در برداشت که با اعمال سیاست عام تخریب فرهنگی سبب گردیده بود تا میزان آگاهیها در سطح عمومی به پائین‌ترین مراتب تنزل یابد.

* امکانات مخابراتی و ارتباطی در شهرها بویژه تهران بعدی است که شهرنشینان هر لحظه می‌توانند با هر مکانی تماس بگیرند و امورات خود را تسریع دهند، در حالیکه در روستا بهترین راه ارتباطی نامه است.



نقش برنامه و بودجه در رساندن خدمات به شهر و روستا

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی



از ابتدای بررسی بخش خدمات و میزان ارائه آن به شهر و روستا، پنج مورد را برشمردیم که خود نمایانگر چهره فقرزده روستا و روستائیان و در مقابل رفاه بی حد و حساب شهرنشینان بسود. چگونه می توان دید که روستا مهمترین رکن اقتصادی کشور بدینگونه در مقابل دیگر بخشهای اقتصادی از هر جهت پایمال شود، چگونه باید جمعیت تحصیل کرده شهرنشین ۲/۵ برابر جمعیت درس خوانده روستا باشد و چگونه است که بودجه بهداشت شهری با نسبت جمعیتی در آن زمان ۸/۵ برابر بودجه بهداشتی روستاها را بخود اختصاص می دهد. در این مقاله نیز در پی مآلات گذشته به چهار بخش بیمه و تامین اجتماعی، فرهنگ، مخابرات و حمل و نقل ارتباطات می پردازیم.

۶- بیمه و تامین اجتماعی

در یافتن تفاوت های میان شهر و روستا در این بخش نیز می باید به اهداف مسندرج در برنامه های عمرانی و ارقام ثبت شده در اعتبارات سالانه «رفاه اجتماعی» رجوع نمود. تا قبل از تدوین برنامه چهارم عمرانی کشور در سال ۱۳۴۶ نهادهای ذیربط بیمه های اجتماعی عبارت بودند از: سازمان بیمه های اجتماعی، صندوق بازنشستگی کارمندان و سازمان بیمه کارمندان دولت که دارای حوزه شهری بوده و شرکت سهامی بیمه ایران که بخشی از فعالیت خود را به حوزه روستائی اختصاص می داده است که:

سازمان بیمه های اجتماعی تا سال ۱۳۴۵، ۴۵۰۰۰ نفر را در پوشش بیمه قرار داده است.

صندوق بازنشستگی در سال ۱۳۴۵ از ۲۱۰۰ میلیون ریال کمک دولت برخوردار بوده است.

سازمان بیمه کارمندان دولت در سال ۱۳۴۵ در تهران و ۵۰ شهر فعالیت داشته و ۹۴۱۰۰ نفر را زیر پوشش خود قرار داده است.

در خصوص بیمه روستائیان و فعالیت شرکت سهامی بیمه ایران در روستاها، تدوین کنندگان برنامه چهارم عمرانی کشور چنین عنوان می دارند.

ت- در مورد بیمه روستائیان در طی برنامه سوم، پس از اصلاحات ارضی، شرکت سهامی بیمه ایران و سازمان مرکزی تعاون روستائی طرحی تهیه کردند و به موقع اجرا گذاشتند، به موجب این طرح روستائیان با پرداخت سالیانه ۴۰۰ ریال در مقابل فوت و حوادث به مبلغ ۴۰۰۰ ریال بیمه بوده اند. آمار نشان می دهد که این طرح به علل مختلف مورد استقبال روستائیان قرار نگرفته و فقط ۳ هزار نفر را تاکنون شامل شده است.

تفاوت پوشش بیمه های اجتماعی میان شهرنشینان و اهالی روستا در این مقطع بعدی است که می باید به آمار فوق، عنوان «بدون شرح» را اختصاص داد.

در همین زمان تعداد ۶۷ پرورشگاه و ۹ شیرخوارگاه در کشور فعالیت می کنند که همگی پوشش شهری داشته و بخش مهم آن در استان مرکزی قرار دارد.

با چنین چشم انداز حقیقیری در تدوین برنامه چهارم عمرانی برای فصل «رفاه اجتماعی» مبلغ ۸۳۴۰ میلیارد ریال اعتبار در نظر گرفته شده است که تنها ۶۲۲ میلیارد ریال آن به «رفاه روستائیان» تخصیص یافته است.

در برنامه پنجم عمرانی در همین بخش در اهداف کلی بخشهای مختلف کارگری، کارمندی و روستائی چنین عنوان میشود:

بیمه های اجتماعی کارمندان:

۱- افزایش پوشش بیمه درمان کارمندان دولت و خانواده آنان از ۲۰۰ هزار نفر در آخر برنامه چهارم به ۲/۵ میلیون نفر در پایان برنامه پنجم که تمام کارمندان و خانواده آنها را شامل می گردد.

۲- افزایش پوشش بیمه بازنشستگی، فوت و از کار افتادگی کارمندان دولت از ۹۶۰ هزار نفر در آخر برنامه چهارم به ۱/۴ میلیون نفر در آخر برنامه پنجم.

۳- سیستم بیمه های درمان و بازنشستگی حدود ۳۰۰ هزار نفر از کارمندان بخش خصوصی و خانواده های آنان و ۴۰۰ هزار نفر از کارکنان مستقل بخش شهری.

۴- اعطای مزایای بیمه حوادث کلیه دانش آموزان و دانشجویان شهری از طریق قرارداد با شرکتهای بیمه.

بیمه های اجتماعی کارگران:

افزایش افراد تحت پوشش بیمه درمان از ۳/۴ میلیون نفر به ۵/۴ میلیون نفر و افزایش افراد تحت پوشش بیمه های فوت بازنشستگی و از کار افتادگی از ۳/۶ میلیون به ۶ میلیون نفر.

بیمه های اجتماعی روستائیان:

افزایش پوشش بیمه درمانی روستائیان از ۱۰۰ هزار نفر در آخر برنامه چهارم به ۴ میلیون نفر در پایان برنامه پنجم. تعمیم بیمه فوت به حدود ۱۰۰ هزار نفر از روستائیان.

در توزیع اعتبارات این برنامه از جمع ۸۱ میلیارد اعتبار فصل رفاه اجتماعی، تنها ۳/۹۵ میلیارد ریال برای روستا در نظر گرفته شده که این توزیع نابرابر و موارد بیمه روستائیان و پوشش موارد و نهایتاً ضمانت اجرائی بیمه ها، تفاوت های تامین اجتماعی شهر و روستا را بیان می دارد.

از دیگر سودر همین برنامه در مقابل ایجاد و تکمیل واحدهای متعدد مرکز رفاه خانواده، مهد کودک، گانون شبه خانواده، شیرخوارگاه، پلاژ، مراکز توانبخشی، مراکز معلولین، مراکز امداد کودک، مجتمع هدایت، مادران و... در شهرها، تنها به نوسازی و بهبود

خانه های فرهنگ روستائی در روستاها که در انگیزه ایجاد آن قبلاً سخن رفت، اکتفا گردیده است.

یک نگاه به میزان پوشش بیمه های ساکنان شهر و توسعه روز افزون آن، سهم اندک روستا را در این بخش نموده و می سازد:

«سال ۱۳۵۴ - آمار بیمه های اجتماعی»

در این سال تعداد کسانی که زیر پوشش سازمان تامین اجتماعی قرار دارند به ۱/۶ میلیون نفر می رسد که با احتساب اعضا خانواده آنان به ۶/۴ میلیون نفر بالغ می گردد

تعداد کارمندان بیمه شده: ۶۷۶ هزار نفر، با احتساب خانواده: ۲/۷ میلیون نفر. پوشش فوق تماماً شهری است.

«سال ۱۳۵۵ - آمار بیمه های اجتماعی»

در این سال تعداد افراد تحت پوشش سازمان تامین اجتماعی با احتساب افراد خانواده به ۱۱/۴ میلیون نفر میرسد. تعداد کارمندان بیمه شده: ۱/۲ میلیون نفر. با خانواده ۳/۵ میلیون نفر.

تعداد کارمندان بیمه شده: ۱/۸ میلیون نفر. با خانواده ۷/۲ میلیون نفر.

تعداد روستائیان بیمه شد: ۱۴۵ هزار نفر. با خانواده ۶۵۰ هزار نفر.

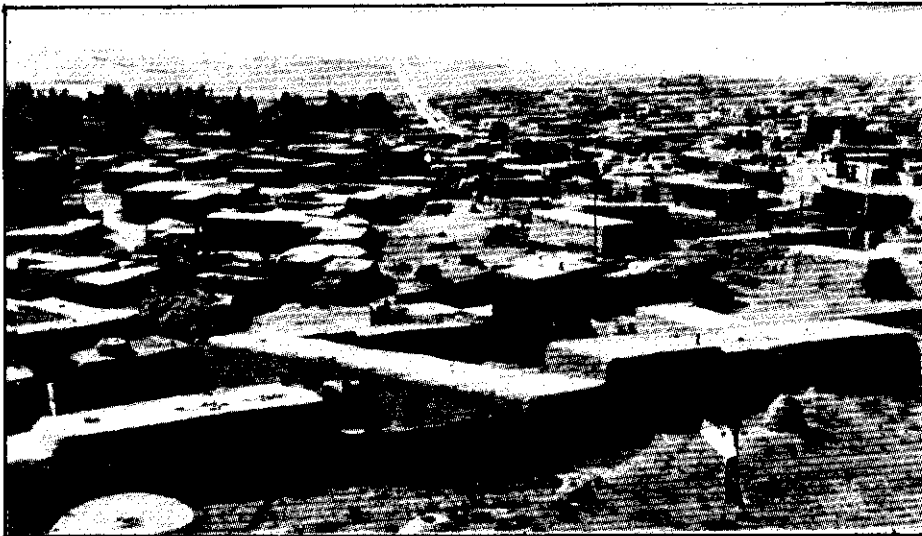
طبق بیان آمار از تعداد ۱۱/۴ میلیون نفر تحت پوشش بیمه، تنها ۶۵۰ هزار روستائی «دهت و هبوت» رژیم قرار می گیرند.

«سال ۱۳۵۶ - آمار بیمه های اجتماعی»

تا پایان این سال تعداد بیش از ۱۲ میلیون نفر زیر پوشش بیمه ماند که نسبت قبلی همچنان پابرجاست.

بدین ترتیب در حالیکه همه ساله در صد بیمه شدگان شهری اعم از کارمندان بخش دولتی و خصوصی و کارگران روبه افزایش است، روستائیان از این خدمت نیز بی نصیب می مانند و در مواردی نیز که روستائیان در محدوده این بخش خدماتی قرار می گیرند، در وهله نخست تعدادشان در مقایسه با بیمه شدگان شهری بسیار اندک است و در مرحله بعدی موارد بیمه روستائیان بسیار کم بوده و سرانجام هزینه در نظر گرفته شده برای بیمه روستائیان در مقایسه با کل ناچیز و همچنین بیمه روستائیان فاقد ضمانت اجرائی در محل است، چرا که یک روستائی بفرض بیمه شدن، به علت فقدان هرگونه امکانات در روستا، جهت استفاده از موارد بیمه ناگزیر از رفتن به شهر است که در اینصورت هم امکان دسترسی به خدمات مطلوب را نیافته و از پست ترین امکانات خدماتی موجود، یاری می گیرد.

در محدوده بیمه های غیر دولتی نیز، با آنکه تعداد شرکتهای گوناگون و متنوع بیمه مستمرا افزایش می یابد و بخش خصوصی در این محور نیز به سرمایه گذاری وسیعی با



مقاصد صرفاً سودجویانه، دست می‌زند، معهدا حوزه پوششی آن تنها متوجه شهر بوده و کمترین نظری به روستا نمی‌افکنند.
در کل، مقارن با بهره‌گیری شهرنشینان از بیمه‌های دولتی و انواع و اقسام بیمه‌های خصوصی چون بیمه اتومبیل، اموال، محل کار، محل سکونت، شخص ثالث، مسافرتی و حتی حیوانات بهره می‌جویند، روستائی از کمترین تامین اجتماعی چه بصورت مقطعی و چه درازمدت محروم است.

۷- فرهنگ

در هزینه‌ها و امکانات فرهنگی توزیع شده در کشور، سهم مناطق روستائی از کمترین اهمیتی برخوردار نیست.

در سراسر دوران برنامه چهارم عمرانی در حالیکه میزان ۱/۸ میلیارد ریال اعتبار موارد مصرفی چون: طرح جامع ایران- یونسکو، احداث خانه‌های فرهنگی، هنری، حفاظت و نگهداری موزه‌ها و آثار باستانی، ایجاد مراکز آموزش هنری در تهران، ایجاد و توسعه استودیوهای سینمایی، بنای تالارها، تشکیل نمایشگاه‌های کتاب، خرید کتاب، تأسیس کتابخانه‌های گوناگون، ایجاد مراکز و خانه‌های فرهنگی ایران در پاکستان، ترکیه، انتشار نشریات و بولتنهای رنگارنگ به زبانهای مختلف و.... می‌یابد تنها به ایجاد خانه‌های فرهنگ روستائی و تشکیل چند کسب‌تابخانه روستائی می‌گردد.

و در کل برنامه اکتفا می‌گردد. در پنجمین برنامه عمرانی کافی است به چند مورد در توسعه امکانات فرهنگی شهری و روستائی توجه شود تا حقاقتها هرچه بیشتر مشخص شوند.

در برنامه‌های شخصی «بخش فرهنگی در طول برنامه پنجم موارد زیر مورد تاکید قرار گرفته است:

کاوشهای باستان شناسی در ۲۵ نقطه کشور توسط ۸۳ هیئت ایرانی و ۹۲ هیئت خارجی.

چاپ ۶۲ جلد کتاب و ۱۴ دوره مجله باستان شناسی.

مطالعه و تعمیر و مرمت ۲۵۰ بنای تاریخی و ۲۰ کاروانسرای قدیمی.

خرید و تعمیر ۵۰ باب خانه قدیمی. تأسیس انجمن تاریخ ایران.

تشکیل انستیتو تحقیقات موسیقی ملی. ایجاد مراکز اسناد فرهنگی آسیائی با همکاری یونسکو.

ایجاد ۹ دانشسرای هنر در تهران و شهرستانها. ایجاد مرکز سمعی و بصری در ۲۰ پارک تهران و ۱۰۰ پارک شهرستانها.

افزایش موزه‌های شهرستانها از ۲۲ موزه فعلی به ۶۲ موزه.

ملی، تلاشی بعمل نیاورده بلکه در دامن زدن به ابتدال گرائی عمده‌ترین نقش را دارا بوده است.

روح حاکم بر برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی نیز در ارضا نیازهای قشری و بی‌هویت موجود در جامعه عمل می‌نموده و از کمترین بار فرهنگی برخوردار نبوده است.

لذا انگیزه‌های وجودی رادیو و تلویزیون در وهله نخست فراهم کردن امکانات تبلیغاتی عوامفریبانه برای حاکمیت و در مراحل بعد، خنثی کردن هویت ملی و ایدئولوژیک و تحمیل فرهنگ غربی و غیر خودی به مجموعه پیامگیر خود بوده است که با توجه به میلیونها بیننده و شنونده، بهترین امکان، در حرکت در این سمت فراهم می‌آمد.

نگاه به ترکیب برنامه‌های رادیویی کشور خود گویای نقش این رسانه در همسوئی با انگیزشهای مذکور است:

«ترکیب برنامه‌های رادیویی»

رادیو ایران:

جمع ساعات بخش برنامه، ۲۴ مرکب از:

۶/۵۴ ساعت موسیقی ایرانی، ۳/۳۰

ساعت موسیقی خارجی، ۳۴ دقیقه آگهی

تجارتی، ۲/۱۰ ساعت برنامه‌های آموزشی،

۸/۱۸ ساعت برنامه‌های تفریحی، ۲/۵۲

ساعت برنامه‌های خبری.

رادیو تهران:

جمع ساعات بخش برنامه، ۱۲ ساعت

مرکب از:

۱/۵ ساعت موسیقی ایرانی، ۸/۴۵ ساعت

موسیقی خارجی، ۱ ساعت برنامه آموزشی، ۱

ساعت برنامه تفریحی، برنامه‌های تلویزیونی

نیز با حفظ تقریبی این نسبت، ارائه‌گر چنین

نقشی بوده است.

برنامه‌های رادیو تلویزیونی نیز هماهنگ با

فرهنگ شهری ارائه گردیده و برنامه‌های

خاص روستا، تنها به برنامه دهقان به مدت نیم

احداث کتابخانه مرکزی در تبریز شیراز، اصفهان و مشهد.

احداث ۱۵ کتابخانه درجه یک و ۳۵ کتابخانه درجه ۲ و ۱۶۰۲ کتابخانه درجه ۳ و ۲۰۶۷۳ کتابخانه درجه ۴ در شهرهای مختلف.

افزایش کتب کتابخانه‌های عمومی از ۹۹۰ هزار جلد به ۲/۵ میلیون جلد.

مقدمات ایجاد کتابخانه‌های بزرگ پهلوی. ایجاد ۲۴ خانه فرهنگ شهری.

افزایش مراکز تئاتر و موسیقی شهرستانها از ۲۳ مرکز به ۳۸ مرکز.

ایجاد تئاتر شیراز. ایجاد کاخ فرهنگ تهران.

ایجاد سالنهای ارکستر سمفونیک. اعطای وام به موسسین سینما در شهرکها.

افزایش گانونهای پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

تشکیل و تأسیس گالریهای دولتی. توسعه روابط فرهنگی و تبادل کتاب،

نشریات، دانشجو و استاد با کشورهای شمال

افریقا، جزیب و جنوب شرقی آسیا، اروپا و آمریکا.

در مقابل تمامی این امکانات که همگی در شهرها و بویژه تهران ایجاد و یا توسعه

می‌یابند، با این توضیح که موارد نامبرده تمامی ضریحها و هدفها را شامل نمی‌شود،

لازمست به اقدامات فرهنگی در حوزه روستا نیز توجه شود. ایجاد ۱۰۰ کتابخانه در

خانه‌های فرهنگ روستائی هر کدام با هزار جلد کتاب.

ایجاد مراکز آموزش سمعی و بصری و افزایش آن از ۲۳ مرکز به ۳۵۰ مرکز جهت

اجرای برنامه‌های فرهنگی روستائی. رسانه‌های گروهی بویژه رادیو تلویزیون

نیز بعنوان یک مجموعه پوششی فرهنگی، هماهنگ با دیگر مجموعه حاکمیت عمل کرده و نه تنها در تعمیق فرهنگی و حفظ هویت

پست:

در طول برنامه سوم در حالیکه ۷۰ واحد دفتر پست در مراکز استانها، ۱۱/۲۰۰ صندوق پست عمومی و ۳۰/۰۰۰ صندوق پست شخصی که تماماً از مصرف شهری برخوردارند، ایجاد شده است برای بیش از ۵۰ هزار روستای ایران تنها ۴۲۵ دفتر پست روستائی در خلال این برنامه بوجود آمده است لذا از مبادلات پستی به میزان ۲۶۱/۵ میلیون نامه در سال پایانی برنامه سوم «۱۳۴۶» حجم اندکی به پست روستائی تعلق می گیرد.

تلگراف: این بخش اساساً یک بخش خدمت رسانی شهری است و بطور کامل از استفاده شهرنشینان برخوردار است.

با جهت گیری برنامه ریزی در چهارمین برنامه عمرانی نسبت تفاوتها در توزیع امکانات مخابراتی و نیز در میزان بهره گیری شهری و روستائی از امکانات، حفظ می شود. توسعه شبکه تلفن شهری در برنامه چهارم بترتیب زیر مورد نظر قرار گرفته است: توسعه شبکه تلفن خودکار تهران ۱۴۰/۰۰۰ شماره.

تأسیس تلفن خودکار در ۳۴ شهرستان و توسعه آن در ۲۳ شهرستان ۱۵۰/۰۰۰ شماره.

تعویض شماره های فرسوده در مراکز موجود تهران ۱۰/۰۰۰ شماره.

از جمع ۳۰۰/۰۰۰ شماره مذکور ۱۵۰/۰۰۰ شماره تنها به تهران مربوط می شود.

در اهداف این بخش از ایجاد مراکز تلفن روستائی خبری نیست و تمام خدمت رسانی به گسترش شبکه تلفن شهری و بین شهری اختصاص می یابد.

پست:

دقت بر جدول گسترش خدمات پستی طی برنامه چهارم، خود سهم اندک روستا را در این بخش خدماتی مشخص می سازد:

بخشها با شهر ارتباط می یابد. در جریان برنامه سوم عمرانی اقدامات انجام شده در فصل مخابرات را در محورهای زیر می توان جمع بندی نمود. تعداد شماره تلفنهای خودکار شهری از ۱۰۶/۸۰۰ شماره به ۲۰۲/۱۰۰ شماره افزایش یافت.

تعداد شماره تلفنهای مغناطیسی شهری از ۳۱/۸۵۹ شماره به ۳۵/۰۸۱ شماره رسید.

تعداد مراکز خودکار تلفن شهری از ۹ مرکز به ۲۳ مرکز ارتقاء یافت.

تعداد مراکز مغناطیسی تلفن شهری از ۱۶۴ شهرستان به ۱۷۲ شهرستان بالغ گردیده است.

در این بخش از تأمین خدمات روستائی اثری نیست.



ساعت در روز و یا برخی برنامه های باصطلاح آموزشی تلویزیونی محدود گردیده است.

با ذکر این اختلافات فاحش، سهم روستا از ۳۱/۷ میلیارد ریال اعتبار فرهنگی برنامه پنجم خود مشخص خواهد شد. علاوه بر هزینه افزایش امکانات فرهنگی در شهرها، فعالیتهای فرهنگی - تبلیغاتی خود رژیم نیز هزینه های گزاف را در برداشت که این هزینه ها یا در داخل کشور صرف می گردید و یا در خارج از کشور همچون ایجاد مراکز و خانه های فرهنگ ایران، بخش فرهنگی سفارتخانه ها و کنسولگریها، بخش بولتنها و بروشورهای فرهنگی در خارج و یا آغاز ساختمان کتابخانه پهلوی با مخارج ۵۰۰ میلیون دلار در آمریکا که هزینه های صرف شده در داخل نیز بدان جهت که در شهرها صورت می گرفت، بطور طبیعی امکانات حاصل از این هزینه ها به شهرها تعلق می گرفت.

از طرف دیگر روزنامه ها و نشریات و مجلات مختلف بدور از در نظر گرفتن محتوای مبتذل و فاسد با تیراژهای بسیار بالا در سطح شهرها توزیع می شد و روستاها بدلیل پائین بودن درصد سواد، بازار مناسبی برای فروش آنان به حساب نمی آمدند.

بهره گیری شهرها بخصوص تهران و شهرهای بزرگ از سینماها، تئاترها، کتابخانه ها، خانه های فرهنگی، نمایشگاهها، تالارهای موسیقی و... خود عامل مهم دیگری در تفاوت های فرهنگی شهر و روستا محسوب می شوند.

در ایران سیاست عام تخریب فرهنگی و عقب نگهداشتن فرهنگ سبب گردیده بود تا میزان آگاهیها در سطح عمومی جامعه، به پائین ترین مراتب تنزل یابد به نحوی که میزان متوسط مطالعه سالانه یک فرد ایرانی باسواد، از میزان مطالعه سالانه کشورهای هم ردیف و یاختی میزان مطالعه هفتگی ویا روزانه یک اروپائی نیز کمتر بود. که این تصویر در مقایسه با تفاوت های فرهنگی در داخل ایران میان شهرنشینان و روستا نشینان به مراتب تاریکتر است که سیاست های رژیم در توزیع امکانات فرهنگی در سطح کشور علیرغم ادعاهای بسیار و جانبداری های متعدد از فرهنگ روستائی و حفظ آن مهمترین عامل در ترسیم چنین تصویری به حساب می آید.

۸- مخابرات

مقایسه میان اعتبارات توزیع شده در بخش مخابرات میان مناطق شهری و روستائی نیز بهبودی نمی نماید. تلفن، تلگراف و پست بعنوان سه خدمت اصلی این بخش عمده تا دارای پوشش شهری بوده و میزان خدمت رسانی آن به مناطق روستائی بسیار اندک است و میزان بهره وری اصلی از خدمات مزبور همچون دیگر

عنوان	تعداد در آغاز برنامه چهارم	افزایش در طول برنامه چهارم	تعداد در پایان برنامه چهارم
اداره مرکزی پست در شهرها	۵۲	۸	۶۰
دفاتر پست در مراکز استانها	۱۷۰	۵۰	۲۲۰
دفاتر پست روستائی	۸۷۵	۲۲۵	۱۱۰۰
دفاتر کار مزدگیری	۲۸۰	۱۷۲۰	۲۰۰۰
صندوق پست عمومی	۱۲/۰۰۰	۱۳/۰۰۰	۲۵/۰۰۰
صندوق پست شخصی	۳۵۰۰۰	۱۵/۰۰۰	۵۰/۰۰۰

تخصیص این سهم اندک به روستا در زمانی است که بیش از ۶۰٪ جمعیت کشور در روستاها بسر می‌برند.

بدین شکل در این برنامه نیز از کل ۲۸/۹۷۰ میلیون ریال اعتبار فصل مخابرات با توجه به بهره‌گیری کامل شهر از تلفن-تکس، تلگراف و بخش اصلی خدمات پستی، سهم روستا همچنان در حد هیچ است.

در برنامه پنجم عمرانی، ازدیاد شماره تلفنهای شهر از ۴۳۰ هزار به ۲ میلیون شماره، افزایش تعداد شهرها صاحب مرکز تلفن خود کار از ۳۲ شهر به ۲۵۰ شهر، ایجاد تلفن خود کار بین‌المللی برای تماس مستقیم اهالی شهرها با خارج از کشور، تجهیز شبکه تلگرافی کشور، ساختمان ۳۰۰ دفتر پست شهری و... در شهرها مورد نظر است و سهم روستا باز هم تنها به ایجاد ۲۲۰ دفتر پست روستائی، در کل خدمات مخابراتی کشور محدود می‌گردد.

لذا از مجموع ۸۴۰/۹۰ میلیارد اعتبار این فصل، تنها ۲/۳۰ میلیارد ریال به «خطوط فرعی و مخابرات روستائی» تعلق می‌گیرد.

امکانات مخابراتی و ارتباطی در شهرها بویژه تهران بعدی است که شهرنشینان می‌توانند هر لحظه از نزدیکان، محل کار، منزل و حتی وابستگان خود در سایر شهرها و خارج از کشور، اطلاع حاصل نمایند و با استفاده از انواع خدمات مخابراتی چون تلفن، تکس، تلگراف و پست در بسیاری از کارهای خود تسریع حاصل کرده و امور خود را بدون نیاز به حضور خویش رفع و رجوع کرده و در وقت خود به میزان بسیاری صرفه‌جویی نمایند، اما یک روستائی از تمام خدمات مخابراتی تنها از پست بهره می‌گیرد باین توضیح که سرعت نامرسانی روستائی نیز از سرعت این امر در شهرها و بین شهرها کمتر است.

از سوی دیگر امکان دسترسی به هر فرد شهرنشین با نظر به امکانات شهری بسیار سهل‌تر از تماس با یک فرد روستائین کشور است، بدین لحاظ در مواردی بسیار روستائینی که در شهر بسر می‌برند برای تماس با اقوام و نزدیکان خود در روستا مجبور به تماس حضوری می‌گردند، در غیر اینصورت ارسال نامه با توجه به سرعت رسیدن آن تنها راه موجود پیش روی روستائی است.

۹- حمل و نقل و ارتباطات

سیاست اتکال به واردات رژیم و افزایش همه‌ساله میزان واردات کشور در کالاهای مصرفی، سرمایه‌های واسطه‌ای، ملزومات و امکانات متناسب با آنها طلب می‌نمود که مجموعه امکانات ارتباطی و حمل و نقل از اساسی‌ترین این ملزومات تلقی می‌گردند.

باید نظر گرفتن سیاست درهای باز و ازدیاد روزافزون حجم واردات کشور، گسترش شبکه

حمل و نقل و ارتباطات منجمه توسعه بنادر و اسکله‌ها و بالابردن میزان ظرفیت آنان، افزایش طول راههای ترانزیتی و بسط شبکه راه‌آهن کشور امری کاملاً طبیعی به نظر می‌رسد چرا که در صورت عدم ایجاد و گسترش امکانات لازم اجرای سیاست از تضمین کافی برخوردار نخواهد بود.

از اینرو همزمان با افزایش حجم وارداتی کشور، بخصوص پس از فرم امپریالیستی، مجموعه امکانات ارتباطی ایران بگونه‌ای سریع گسترش می‌یابد که آمار بخش ارتباطات در دوران مختلف روند مذکور را نشان می‌دهد.

«ظرفیت بنادر ایران در آغاز و پایان برنامه سوم»

نام بندر	ظرفیت در آغاز برنامه	ظرفیت در پایان برنامه «بهبهترتن»
بندرعباس	۷۵	۱۵۰۰
بندربوشهر	۷۰	۲۰۰
بندرپهنوی	۱۵۰	۲۵۰
بندرخرمشهر	۹۷۰	۹۷۰
بندرشاهپور	۶۰۰	۱۰۰۰

در برنامه چهارم عمرانی نیز جهت گسترش بنادر و افزایش ظرفیت آن برای تسهیل واردات، اعتبار هنگفتی در نظر گرفته می‌شود، در هدف کمی توسعه بنادر در متن برنامه چهارم عمرانی آمده است:

«باتوجه به جریان رشد اقتصادی و افزایش حجم بازرگانی خارجی و ایجاد صنایع جدید، احتیاج به افزایش ظرفیت صادرات و واردات بنادر «در شمال و جنوب» از حدود ۴ میلیون تن در پایان برنامه سوم به حدود ۷ میلیون تن در پایان برنامه چهارم خواهد بود. برای تأمین این ظرفیت اضافی هدف آنستکه اولاً با تجهیز بنادر موجود و تجدید نظر در تشکیلات و وظایف سازمان بنادر، ضریب بهره‌برداری از تاسیسات فعلی به حداکثر ممکن برسد، ثانیاً مقدار کمبود محاسبه شده براساس حداکثر ظرفیت فعلی با ساختمان اسکله‌های جدید در محل بندرشاهپور تأمین گردد. لذا ایجاد اسکله‌های جدید و توسعه بنادر در این برنامه ۶/۸۰۰ میلیون ریال اعتبار شامل می‌گردد.»

در پنجمین برنامه باتوجه به ازدیاد قیمت نفت و افزایش حجم واردات میزان اعتبار به ۶۲/۰۰۰ میلیون ریال می‌رسد که در مقایسه با میزان اعتبار برنامه چهارم در بخش بنادر، رشدی سرسام‌آور را تشکیل می‌دهد.

راه‌آهن:

راه‌آهن نیز در حمل کالاهای وارداتی نقش موثری را ایفا می‌کند و میزان کالاهای حمل شده توسط این بخش نیز همه ساله روبه افزایش است: میزان کالاهای تجارتی حمل شده توسط راه‌آهن به تن

۴۱	۲/۳۷۵/۰۹۰
۴۲	۲/۱۷۵/۶۷۸
۴۳	۳/۲۸۵/۴۷۷
۴۴	۳/۷۲۸/۰۳۸

گسترش شبکه راه‌آهن در طول برنامه چهارم نیز عمدتاً دارای انگیزه‌های تجاری است، در هدف کمی این بخش در برنامه چهارم می‌آید:

«هدف برنامه راه‌آهن احداث ۱۵۵۰ کیلومتر خط‌آهن اصلی و فرعی جدید برای تأمین احتیاجات حمل و نقل ذوب آهن و اتمام ساختمان شرفخانه- قطور برای اتصال شبکه راه‌آهن ایران به خطوط ترکیه و اروپا و تجدید ساختمان خط صوفیان- جلفا می‌باشد.»

در تدوین برنامه پنجم در ضرورت «ساختمان و توسعه شبکه راه‌آهن» همسو با اهداف قبلی عنوان گردیده است: «ساختمان و توسعه شبکه راه‌آهن- برنامه پنجم راه‌آهن باید نظیر گرفتن افزایش حجم مبادلات بازرگانی خارجی و میزان حمل و نقل داخلی کشور و بمنظور برقراری ارتباط لازم بین دروازه‌های ورودی و مراکز مصرف تنظیم و تدوین گردیده است.»

کل اعتبارات راه‌آهن در برنامه پنجم که عمدتاً دارای اهداف تجاری است به میزان ۸۰/۰۰۰ میلیون ریال می‌رسد.

جاده و راههای زمینی:

در طول برنامه سوم ۲۴۵۹ کیلومتر راه آسفالتی بین شهری که بطور عمده از راههای تجاری محسوب می‌گردید ساخته شد.

در برنامه چهارم کل اعتبار راهسازی اعم از راههای اصلی و فرعی، آسفالتی و شنسی به ۵۱۰۰۰ میلیون ریال بالغ گردید که بخش اصلی آن کماکان به ساختمان و یا توسعه و ترمیم راههای تجاری اختصاص یافت که از کل این میزان، تنها ۶۲۵ میلیون ریال به ایجاد «راههای روستائی خاکی» تعلق می‌گرفت.

در اهداف راهسازی برنامه پنجم تصریح گردیده است:

«افزایش گشش راههای کشور و احیاء آن بخصوص در مسیر دروازه‌های وارداتی و قطبهای صنعتی و کشاورزی از طریق ایجاد شاهراهها و راههای اصلی.»

تشویق و حمایت و ارشاد بخش خصوصی در امر بهره‌برداری صحیح و سریع حمل و نقل جاده‌ای و استفاده هرچه بیشتر از ظرفیت ترابری زمینی بخصوص در مسیر دروازه‌های وارداتی و صادراتی کشور.»

با چنین نیتی، ساختمان ۱۷۳۰ کیلومتر شاهراه با اعتبار ۲۳/۵۰۰ میلیون ریال، تکمیل ۲۴۰۰ کیلومتر راههای اصلی ناتمام برنامه چهارم به میزان ۱۳۳۰۰ میلیون ریال اعتبار، ساختمان ۳۶۶۸ کیلومتر راه اصلی با اعتبار ۲۸۰۰۰ میلیون ریال در طول برنامه پنجم در نظر گرفته شد.

با این حساب از کل مبلغ ۴۲۵/۶ میلیارد ریال اعتبار ارتباطات برنامه پنجم تنها بخش اندکی به مصرف ایجاد و یا ترمیم راههای



دلیل دیگر گسترش ارتباطات که علت عنوان شده نخست برآن مرجع است، افزایش جاذبه‌های توریستی کشور، تسهیل امکانات مسافرتی از طریق زمین و هوا چه در داخل و چه به خارج برای طبقات مرفه و نیمه مرفه و در مجموع ترسیم نمائی است تا در کنار صرف دیگر هزینه‌ها، کشور درآذهان عمومی، «رو به ترقی» و «پیشرفته» قلمداد شود که در این سمت آژانسهای مسافرتی داخلی و خارجی، تورهای مسافرتی، گشتهای داخلی و شرکتهای مسافربری هوائی و زمینی و دریائی از سوی بخش دولتی و بخصوص بخش خصوصی، از فعالیتی ویژه برخوردار بودند، که تمامی فعالیتهای مزبور در حوزه شهری انجام گرفته و شهرنشینان از آن استفاده می‌برده‌اند.

در مسیرهای مسافرتی داخلی، اقشار مرفه و نیمه مرفه از پروازهای هوائی به شهرهای مختلف واز واگنهای درجه ۱ و لوکس راه‌آهن بطور کامل استفاده می‌کردند و سایر اقشار شهری نیز اعم از متوسط و طبقات محروم از اتوبوسهای مسافربری، خطوط سواری، مینی بوسهای بین شهری و کوبه‌های درجه ۲ و ۳ قطار بهره‌گیری می‌کردند که در این میان نیز سهم روستائیان در استفاده از امکانات حمل و نقل کشور به حداقل می‌رسید و تنها هنگامی امکان استفاده از وسائل ارتباطی شهری را می‌یافتند که خود در شهر بودند.

بطور کلی در خود روستا عمده رفت و آمدها با استفاده از چهارپایان انجام گرفته و به هنگام رفتن به دهات مجاور و نیز گاه از دوچرخه و یا موتورسیکلت استفاده می‌شد. در برخی مناطق روستائی برای رفتن به شهر و یا رفتن به دهات دورتر، سواری و سوامینی بوس روزانه در یک نوبت یا دونوبت، امر حمل و نقل مسافرین را برعهده داشتند. با توجه به آنکه در بخشی از روستاها در فصل زمستان راهها

بقیه در صفحه ۲۷

در چرائی چنین شتابی، دقت بر دلایل عنوان شده از سوی برنامه‌ریزان رژیم که در بخش مقدمه فصل «حمل و نقل و ارتباطات» در دفترچه برنامه پنجم عمرانی، تجدید نظر شده، مهم قلمداد می‌گردد، «باتوجه به اینکه اصولاً تسهیلات ارتباطی موجود کشور به مراتب کمتر از حداقل میزان مورد نیاز است و نظر به اینکه پیش‌بینی می‌شود حجم مبادلات خارجی کشور نیز ظرف سالهای آینده با سرعت کم سابقه‌ای افزایش یابد، توسعه تسهیلات ارتباطی همگام با توسعه تجارت داخلی و خارجی و بطور کلی به موازات توسعه اقتصادی و تکامل اجتماعی کشور طی سالهای باقی مانده از برنامه پنجم حائز اهمیت خاص می‌باشد.

هم‌اکنون بسیاری از طرحهای صنعتی و کشاورزی و توریستی که با سرمایه‌گذاریهای عظیم از طرف بخش خصوصی و بخش عمومی به موقع اجرا درآمده است، در شرف تکمیل و آماده بهره‌برداری است، درحالیکه تسهیلات ارتباطی مورد نیاز برای بهره‌برداری کامل از آنها به هیچوجه کافی نبوده و چنانچه در ایجاد این تسهیلات، برنامه‌های وسیع ضربتی به موقع اجرا گذارده نشود نه تنها بهره‌برداری از سرمایه‌گذاریهای مزبور با مشکلات مهمی مواجه خواهد بود بلکه تشدید کمبودهای ارتباطی کشور، عوامل کند کننده‌ای در مقابل پیشرفتهای اجتماعی و رشد مطلوب اقتصادی مملکت پدید خواهد آورد. لذا باتوجه به دلایل عنوان شده و آمار ارائه گردیده فوق، اصلی‌ترین علت بسط و توسعه شبکه ارتباطات کشور و انجام سرمایه‌گذاریهای وسیع در آن، تسهیل درآمد و واردات کشور اعم از مجموعه نظامی، کالاهای مصرفی و سرمایه‌ای و واسطه‌ای بوده است تا بطور همزمان از طریق زمین و دریا و هوا سیل اسلحه برای تغذیه ماشین نظامی رژیم، انبوه کالاهای واسطه‌ای و مواد و ابزار لازم اولیه برای صنایع مونتاژ و همچنین جمعی عظیم از مواد مصرفی، عمق وابستگی سیستم را رقم می‌زند.



روستائی و راههای فرعی مرتبط با روستاها، آنهم نه آسفالت بلکه خاکی و شنسی، تعلق می‌گیرد.

راههای هوائی و فرودگاه:

در برنامه چهارم عمرانی به ساختمان فرودگاههای جدید، تکمیل و تجهیز تأسیسات موجود، نگهداری فرودگاهها و دیگر موارد این بخش، ۵۴۰۰ میلیون ریال اعتبار تعلق می‌گیرد.

در تدوین برنامه پنجم بر توسعه فرودگاههای موجود، ساختمان فرودگاههای جدید، تکمیل عملیات ناتمام برنامه چهارم، ساختمان فرودگاههای کوچک، تعمیرات و مرمت اساسی فرودگاهها و تجهیزات ناوبری و اتوماتیک پرواز تصریح گردیده است که در کل، برآورد کل هزینه آن به ۶۱/۵۵۰ میلیون ریال می‌رسد.



تخصیص این اعتبارات که بطور عمده جهت مقاصد نظامی و در وهله بعد در خط اهداف تجاری و توریستی انجام می‌گرفت، بخش مهمی از اعتبارات کل بخش ارتباطات را مختص خود می‌ساخت.

در این محور، استفاده روستائیان از امکانات آن، مجموعاً منتفی بوده و خطوط هوائی داخلی و خارجی مسافرتی بطور کامل در استفاده شهرنشینان قرار می‌گیرد.

آنچنانکه آمار نشان می‌دهد، بخش ارتباطات در تضمین اهداف سیاست وارداتی رژیم، در ادوار گوناگون هزینه‌هایی هنگفت را در هزینه‌های عمومی کشوری شامل می‌شود که در مقایسه با بسیاری از بخشهای دیگر افزایش هزینه‌های آن از شتابی سریعتر برخوردار است تا حدی که اعتبار کل ۸۰/۰۰۰ میلیون ریالی فصل ارتباطات در برنامه چهارم عمرانی به میزان ۴۲۵/۶ میلیون ریال در برنامه پنجم می‌رسد.

*** به هنگام مسافرت‌های بین روستائیان بطور عمده اتوبوسهای مسافربری فرسوده بود که مراکز آنها نیز در شهرها مستقر بود که من حیث المجموع کلیه امکانات قابل حساب این بخش چه وسائلی که در تملک دولتی قرار داشت و چه امکانات بخش خصوصی در شهرها گرد آمده بود و اعتبارات این بخش نیز تماماً از مصرف شهری برخوردار بود.**

بطور کلی مسدود بوده و امکان حرکت و سائل نقلیه گرفته می‌شد و روستائیان مناطق سردسیر چند ماه از سال را مجبور به ماندن در روستای خود بودند.

به هنگام مسافرت‌های بین شهری نیز، وسیله مورد استفاده روستائیان بطور عمده اتوبوسهای مسافربری فرسوده بود که برخی در صورت توان از اتوبوسهای لوکس‌تر و راحت‌تر استفاده می‌کردند و در بسیاری از شهرها نیز شرکت‌های اتوبوس‌رانی و مسافربری معتبر رساندن خدمت به شهرسینان را بعهده داشتند همچون شرکت‌های ایران‌پیمان، تی‌بی‌تی، و لوان‌تور و برخی دیگر از شرکت‌ها که از امکانات کمتر و خدمات اندک‌تر برخوردار بودند از جمله اتوبوس‌ها، شمس‌العماره، اتوبوس‌های ... عمدتاً مورد استفاده روستائیان بودند که البته این امر بعنوان یک عرف در همه موارد مصداق نداشت.

علاوه بر خدمات حمل‌ونقل عمومی که مشخصاً در شهرها تمرکز داشت، همه ساله مبالغ بسیاری توسط شهرداریها و یا ادارات ترابری و وزارت راه به مصرف اسفالت و یا مرمت خیابانها و کوچه‌های شهری می‌رسید درحالیکه خاک و سنگ همچنان بعنوان پوشش اصلی جاده‌های روستائی به حساب می‌آمد.

من حیث المجموع کلیه امکانات قابل حساب این بخش چه وسایلی که در تملک دولتی قرار داشت و چه امکانات بخش خصوصی، در شهرها گرد آمده بود و اعتبارات این بخش نیز تماماً از مصرف شهری برخوردار بود.



خواهد داشت، همچنین شیوه زندگی دامداران کشور نیز در شکل‌گیری این بخش از صنایع قابل توجه است. در کشور ما عشایر نقش بسیار عمده‌ای در تولیدات محصولات دامی داشته و دارند و عشایر نیمه کوچ رو و متمرکز نیز بجای خود بخش مهمی از نیازهای فرآورده‌های دامی کشور را برطرف می‌سازند. که در ایجاد و تمرکز و یا عدم تمرکز این صنایع حائز اهمیت خواهد بود.

اما ایجاد یک شبکه قوی آموزش و بهداشت فردی و محیط و دام می‌تواند نقش عمده‌ای در افزایش تولید داشته باشد و آموزش برای تبدیل شیر به مشتقاتی که مدت زمان بیشتری ممکن است مقاومت کند از موارد اصولی و مهم می‌باشد که رشد ایده‌آل موارد فوق، ایجاد یک شبکه راه مواصلاتی و سازمان یافتن وسائل حمل و نقل مربوطه است که بتواند در کوتاهترین زمان ممکن محصولات تولید شده را به مراکز صنعتی و تبدیلی برساند. لذا از راه بعنوان زنگ حیاتی این بخش از صنایع باید نام برد. البته در این رابطه نیاز به یک شبکه توزیع قوی داخلی است که چنانچه موفق شویم با توجه به تعداد بسیار زیاد دامی که در کشور موجود است برخی محصولات را نیز می‌توان به خارج صادر نمود که در این رابطه کشورهای موفق در طرح و برنامه‌ریزی این بخش بسیار زیادند که نه تنها از صنایع پیشرفته و تکنیک جدید استفاده نکرده‌اند بلکه با همان شیوه‌های سنتی تحت یک برنامه‌ریزی توانسته‌اند تولیدات خود را به حد صادرات برسانند.

تقویت صناعی که به تبع این بخش از صنایع در کنار آنها احتیاج است از جمله شیشه‌سازی، پاکت‌سازی، آلومینیوم‌سازی و غیره است. در قسمت دیگری از تولیدات دامی می‌توان صنایع چرم‌سازی و غیره رایج‌آوری کرد که شکل‌های سنتی آن در کشور ما فراهم است اما بعلمت عدم توجه به این بخش از صنایع مقدار بسیار زیادی از اینگونه تولیدات دامی بصورت مواد اولیه به خارج از کشور صادر می‌شود که چنانچه آنرا بتوان بصورت کالای مصرفی درآورد ضمن ایجاد اشتغال در کشور با چندین برابر قیمت فعلی نیز می‌توان صادر کرد.

البته بررسی این مجموعه صنایع زنجیره‌ای در کشور به اینجا ختم نخواهد شد، صناعی همچون صنعت نگهداری محصولات کشاورزی و دامی و انبارداری و نساجی و صنایع چوب در بعضی از مناطق مساعد تولید چوب کشور و غیره نیز در آتیه مورد بررسی قرار خواهد گرفت انشاءالله.

(... ادامه دارد)

غیره و انواع بسیار زیادی از اینگونه صنایع در کشور وجود داشته و قابل گسترش و توسعه می‌باشد و یا ظرفیت و قابلیت ایجاد آنها نیز فراهم است. اما بعلمت پیچیدگی تکنیکی بیشتری که نوعاً این بخش دارد نیازمند سرمایه‌گذاری قویتر است و این از مهمترین مسائل مطروحه می‌باشد که البته در بخشی که سوددهی کمتری دارد بخشهای خصوصی تمایل کلی به ایجاد آن ندارند، و در حال حاضر تحت مدیریت دولت فعالیت می‌کنند اما بخشهای دیگر که هم سود فراوانتر و هم سرمایه‌گذاری در آن در زمان کوتاهتری به سوددهی می‌رسد بخش خصوصی گرایش زیادی به سرمایه‌گذاری بطور اختصاصی در آن را دارد که در این رابطه لازم است به اصل عدم تمرکز و رفع محرومیت عنایتی داشته و در حقیقت با ارشاد و هدایت دولت امکانات سرمایه‌گذاری مردم را در شکل تعاونیهای تولیدی نبیند.

بزرگ که از تولید انبوه نیز بهره‌گیری نماید فراهم شود که اگر اشتغالی نیز ایجاد می‌شود همان نیروهای روستائی و رها شده از بخش کشاورزی باشد، در ضمن سودی که ناشی از شکل و ماهیت صنعت و تولید انبوه است به جیب روستائی رود و شدیداً ضروری بنظر می‌رسد که از سرمایه‌گذاری کسانی که در شهرها به زندگی مصرفی عادت کرده‌اند باید احراز نمود تا درآمدی که در این بخش بدست می‌آید در همان مناطق روستائی خرج شود تا امکانات تولید بیشتر را در مناطق محروم فراهم نماید. که در این رابطه مشکل مدیریت نیز بسیار حساس و قابل ذکر است بنحاظ فرهنگ خاص مناطق مختلف روستائی و شکل پیچیده این بخش از صنایع مدیریت این بخش مستلزم دقت بیشتری است تا این حرکت اقتصادی نتایج معکوس بیار نیارد که ایجاد شبکه توزیع داخلی سراسری و بازاربازی خارجی نیز در این بخش بسیار ضروری است. خصوصاً این که در اینجا تکنیک وارد معرکه شده و تولید انبوه خواهد بود و نیاز به بازار خارجی نیز دارد و به تبعات آن صنایع وابسته به این صنعت از نوع قسوطی سازی، جعبه آلومینیوم سازی و غیره در این مناطق لازم است بکار گرفته شود.

ب- صنایع تبدیلی محصولات دامی در این بخش از صنایع زنجیره‌ای زمان نقش حساسی دارد و گذشته از آن کیفیت صنایع، آموزش، بهداشت، بازار، شبکه راههای مواصلاتی و صنایع تکمیلی این صنعت بسیار حائز اهمیت است.

شکل تبدیل شیر به مشتقاتش که تاکنون بصورت سنتی انجام می‌گرفته است مبنای توجهی خواهد بود که با ورود بهداشت فردی و بهداشت محیط اثرات قابل ملاحظه‌ای